

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Werk aan de winkel

Man-vrouw verhoudingen in de lokale politiek

Kranendonk, M.

Publication date

2019

Document Version

Final published version

Published in

Op weg naar een betere m/v-balans in politiek en bestuur

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kranendonk, M. (2019). Werk aan de winkel: Man-vrouw verhoudingen in de lokale politiek. In L. Mügge, Z. Runderkamp, & M. Kranendonk (Eds.), *Op weg naar een betere m/v-balans in politiek en bestuur* (pp. 18-23, 36, 38). Democratie in Actie. <https://www.lokale-democratie.nl/essaybundel-op-weg-naar-een-betere-mv-balans-politiek-en-bestuur>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Werk aan de winkel: man-vrouw verhoudingen in de lokale politiek⁸⁵

Maria Kranendonk

Inleiding

In opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heb ik onderzoek uitgevoerd naar de man-vrouw verhoudingen binnen gemeenteraden. Sinds de laatste gemeenteraadsverkiezingen in 2018 is 31 procent van alle raadsleden in Nederland vrouw.⁸⁶ Er zijn echter ook gemeenten waar minder dan 20 procent van de raadsleden vrouw is. Tegelijkertijd zijn er gemeenten waar de raad voor meer dan 50 procent uit vrouwen bestaat. Wat kunnen we leren van deze verschillen op gemeentelijk niveau? Welke factoren dragen bij aan een betere balans tussen mannen en vrouwen? En welke belemmeringen zijn er voor deze balans?

In dit essay presenteer ik percentages vrouwen in alle gemeenteraden. De cijfers zijn beschikbaar gemaakt door de Nederlandse Vereniging van Raadsleden.⁸⁷ In dit essay worden daarin verschillende patronen blootgelegd. De invloed van de grootte van de gemeente en de provincie worden onderzocht. Ook kijk ik naar de relatie tussen het aantal raadsleden en het aantal wethouders. Tenslotte formuleer ik kennisvragen voor verder onderzoek.

Hoe staat het er nu voor?

In december 2018 was 31,67 procent van de raadsleden vrouw, 26,91 procent van de wethouders en 26,82 procent van de burgemeesters.⁸⁸ Na de gemeenteraadsverkiezingen op 21 maart 2018, en de herindelingsverkiezingen op 21 november 2018, ligt het aantal vrouwelijke raadsleden bij 83 procent van de gemeenten nog onder de 40 procent.⁸⁹ Het streven van de minister naar een betere balans is dus voor het merendeel van de gemeenten actueel. Om deze cijfers wat te nuanceren wil ik wel vermelden dat bij 65 procent van de gemeenten minder dan 35 procent van de raadsleden vrouw is. Het is een ambitieus streven om in alle gemeenteraden het aandeel vrouw naar 40 procent te tillen, maar er zijn veel gemeenten die hier al dichtbij zitten (18 procent tussen de 35 en 40 procent).

Als het om de verhoudingen onder de wethouders gaat, is bij 75 procent van de gemeenten minder dan 40 procent vrouwen wethouder. In maar liefst 31 procent van de gemeenten is geen enkele vrouw wethouder. Dit terwijl er maar twee gemeenten zijn waar alleen vrouwen wethouders zijn. In 26 procent van de gemeenten is de burgemeester een vrouw.⁹⁰ Ook als het om wethouders en burgemeesters gaat, is er dus een grote slag te slaan als gemeenten gehoor willen geven aan de oproep van minister Ollongren.

Patronen

Politieke kleur

De Staat van het Bestuur (2018) geeft al een aantal verklaringen voor het percentage vrouwelijke raadsleden en wethouders.⁹¹ De politieke kleur heeft bijvoorbeeld invloed op de samenstelling van de raad, omdat sommige politieke partijen meer vrouwen op de lijst zetten, of aantrekken, in vergelijking met andere. De gemeenteraadsfracties van SGP, PVV, DENK en 50+ worden gedomineerd door mannen. De Partij voor de Dieren, GroenLinks en D66 hebben daarentegen de meeste vrouwelijke raadsleden (Staat van het Bestuur 2018).⁹²

Grootte van de gemeente

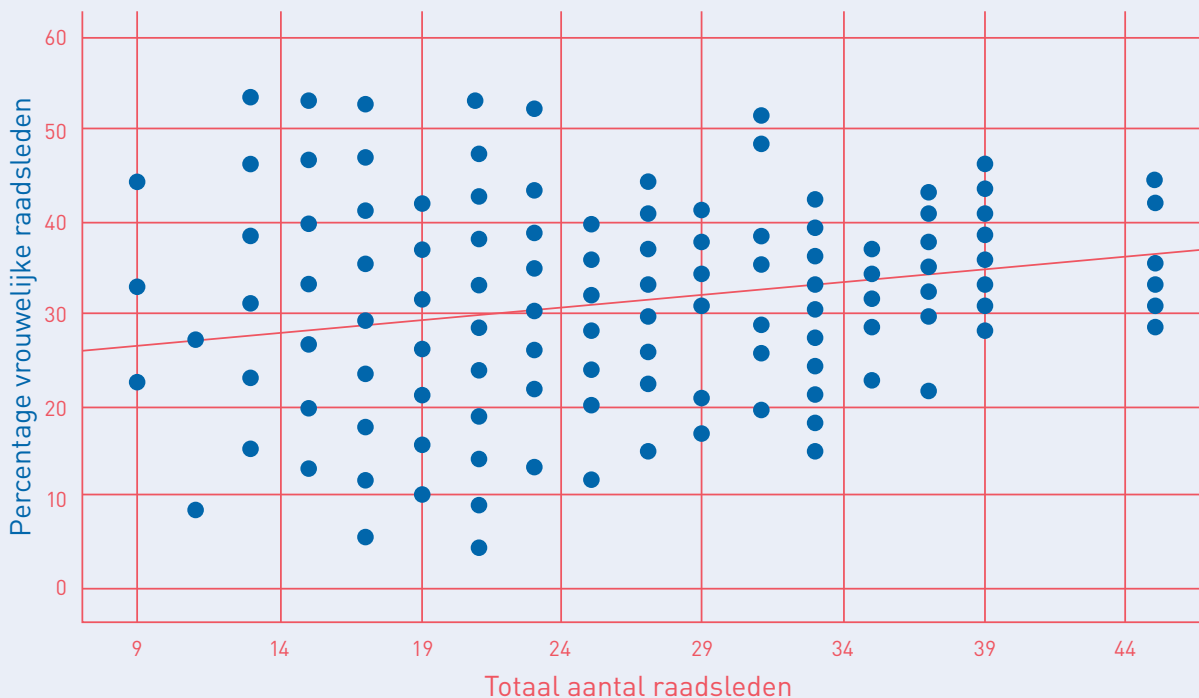
De grootte van de gemeente lijkt ook van invloed te zijn op de samenstelling van de raad. Hoe groter de gemeente, hoe meer vrouwelijke raadsleden en wethouders er zijn.⁹³ In Figuur 1 zijn alle gemeenten gevisualiseerd op basis van twee karakteristieken; de grootte van de gemeenteraad op basis van het totaal aantal zetels en het percentage vrouwelijke gemeenteraadsleden. Op de horizontale as is de grootte van de gemeente aangegeven als het totaal aantal raadszetels, op de verticale as is het percentage vrouwelijke raadsleden weergegeven. Hoe hoger op de verticale as, hoe hoger het percentage raadsleden dat vrouw is. Hoe rechtser op de horizontale as, hoe groter de gemeenteraad is. De punten visualiseren alle gemeenten op basis van hun totale grootte en het percentage vrouwelijke gemeenteraadsleden. Een punt kan

de situatie in meerdere gemeenten samenvatten. Linksonder vinden we dus de kleinere gemeenten met relatief weinig vrouwelijke raadsleden. Linksboven de kleinere gemeenten met een betere man-vrouw balans in gemeenteraadsleden. Naarmate we meer naar rechts kijken vinden we de grotere gemeenten, bijvoorbeeld Amsterdam met 45 zetels (horizontale as) waarvan 44 procent van de raadsleden vrouw is (het bovenste puntje aan de rechterkant).

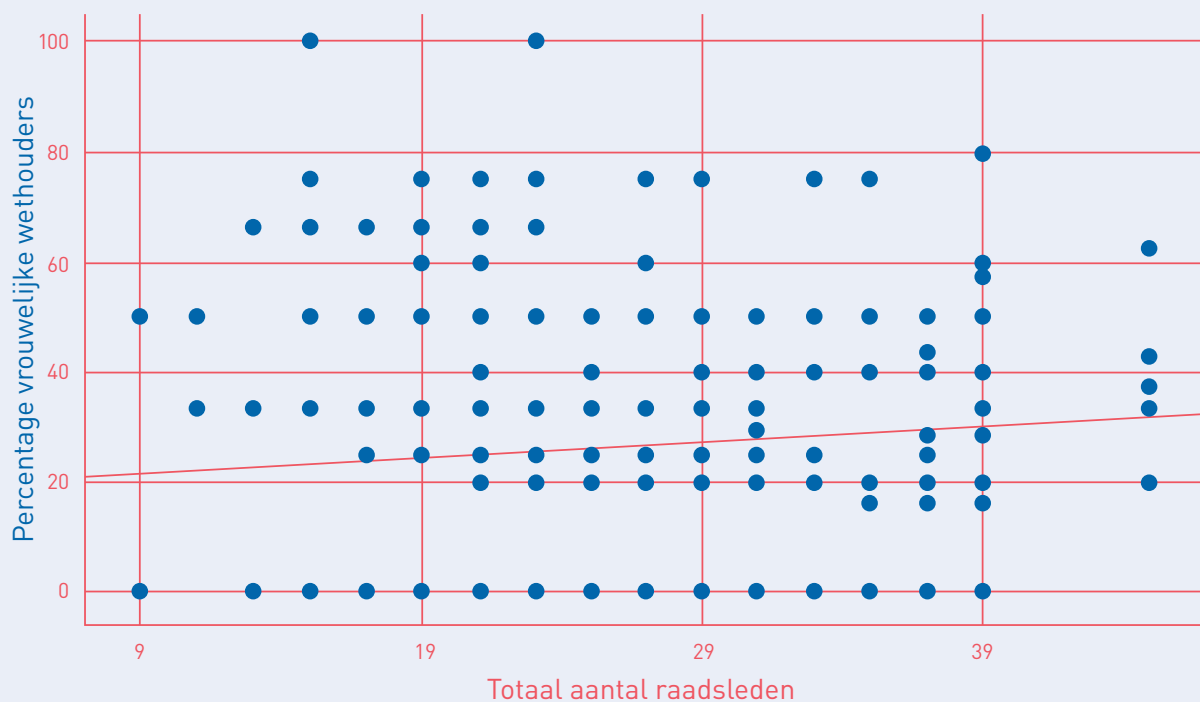
Figuur 1 laat zien dat er in grotere gemeenten inderdaad een groter percentage gemeenteraadsleden vrouw is. De gemeenten met meer zetels, dus ook met meer inwoners, hebben relatief meer vrouwen in de gemeenteraden. Wel moet gesteld worden dat de sterkte van de samenhang tussen de grootte van de gemeente en het percentage vrouwen in de gemeenteraad zwak is.⁹⁴ De zwakte van het verband is ook te zien in de spreiding. Zo zijn er onder de kleinere gemeenten ook gemeenteraden waarin meer dan 40 procent vrouwelijke raadsleden actief zijn. Bovendien is er onder de grootste gemeenten geen raad waarin meer dan 50 procent vrouwelijke raadsleden zitten, wat wel het geval is bij een aantal kleinere gemeenten. Er kan vooral gesteld worden dat er onder de kleinere gemeenten meer spreiding is in de percentages vrouwelijke raadsleden in vergelijking met de grotere gemeenten.

In Figuur 2 heb ik de verhouding tussen de grootte van de gemeenteraad en het percentage vrouwelijke wethouders gevisualiseerd. Op de horizontale as is de grootte van de gemeente aangegeven als het totaal aantal zetels, op de verticale as is het percentage vrouwelijke wethouders weer-

Figuur 1: Percentage vrouwelijke raadsleden naar grootte gemeenteraad

Figuur 2: Percentage vrouwelijke wethouders naar grootte gemeenteraad

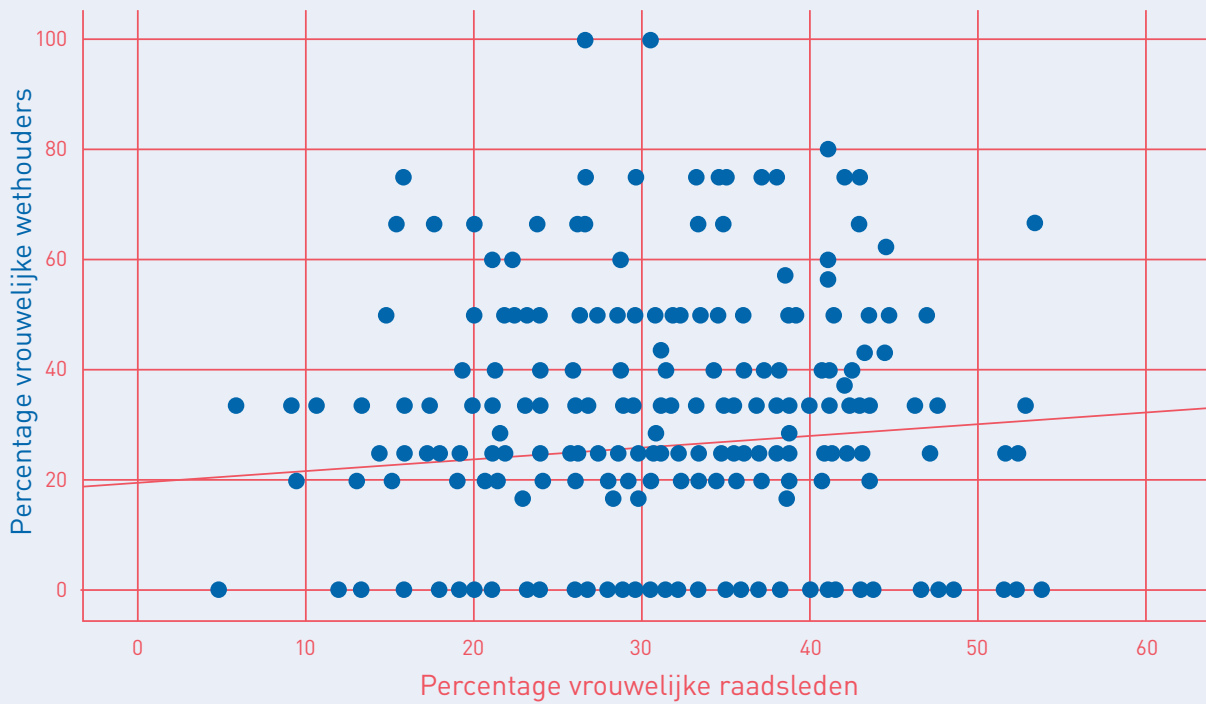
gegeven. Hoe hoger op de verticale as, hoe hoger het percentage wethouder dat vrouw is. Hoe rechtser op de horizontale as, hoe groter de gemeenteraad is. De punten visualiseren alle gemeenten op basis van hun totale grootte en het percentage vrouwelijke wethouders. Een punt kan de situatie in meerdere gemeenten samenvatten. Linksonder vinden we dus de kleinere gemeenten met relatief weinig, of geen vrouwelijke wethouders. Linksmidden en boven vinden we de kleinere gemeenten met een betere man-vrouw balans in het college. Met 9 gemeenteraadszetels is in Rozendaal en Vlieland bijvoorbeeld 50 procent van het college vrouw (puntje helemaal links bij 50 procent op de verticale as). Naarmate we meer naar rechts kijken vinden we de grotere gemeenten, bijvoorbeeld wederom Amsterdam met 45 gemeenteraadszetels (horizontale as) waarvan 62,5 procent van het college vrouw is (het bovenste puntje aan de rechterkant). Het puntje rechts onderaan is Rotterdam met 45 gemeenteraadszetels en 20 procent vrouwen in het college.

De verhouding tussen de grootte van de gemeenteraad en het aantal vrouwelijke wethouders ziet er hetzelfde uit als de verhouding tussen de grootte van de gemeenteraad en het aantal vrouwelijke raadsleden (figuur 1). Er zijn best veel kleinere gemeenten die relatief meer vrouwelijke wethouders hebben in vergelijking tot de grootste gemeenten. De gemeenten waar geen enkele vrouwelijke wethouder in het college zit zijn ook er ook in verschillende grootten, namelijk in gemeenten met 9 gemeenteraadszetels tot en met gemeenten met 39 zetels. De spreiding in het percentage vrouwelijke wethouders is groter onder kleinere gemeenten zoals ook het geval is met de percentages vrouwelijke raadsleden.

Gemeenteraad en College

Hoe verhouden de percentages vrouwelijke raadsleden en vrouwelijke wethouders zich tot elkaar? Is het zo dat er in gemeenten met meer vrouwelijke raadsleden ook meer vrouwen doorstromen naar het wethouderschap? In **Figuur 3** heb ik de verhouding tussen het percentage vrouwelijke raadsleden en het percentage vrouwelijke wethouders gevisualiseerd. Op de horizontale as is het percentage vrouwelijke gemeenteraadsleden weergegeven en op de verticale as het percentage vrouwelijke wethouders. Hoe hoger op de verticale as, hoe hoger het percentage wethouder wat vrouw is. Hoe rechtser op de horizontale as, hoe hoger het percentage vrouw onder gemeenteraadsleden. De punten visualiseren alle gemeenten op basis van het percentage vrouwelijke gemeenteraadsleden en het percentage vrouwelijke wethouders. Een punt kan de situatie in meerdere gemeenten samenvatten. Linksonder vinden we dus gemeenten waar zowel weinig vrouwelijke raadsleden zijn als waar weinig vrouwen in het college zitten. Linksmidden en boven vinden we gemeenten met relatief weinig vrouwen in de gemeenteraad, maar met een betere man-vrouw balans in het college. Naarmate we meer naar rechts kijken vinden we gemeenten met een betere balans tussen mannen en vrouwen onder de gemeenteraadsleden. De figuur hieronder laat zien dat er geen heel duidelijke samenhang is tussen het percentage vrouwelijke raadsleden en het percentage vrouwelijke wethouders in 2018.⁹⁵ Er zijn gemeenten met weinig vrouwen in de raad (rond de vijf procent) en met relatief veel vrouwen in de raad (rond de 55 procent) waar geen enkele vrouw in het college zit. Er zijn ook juist enkele gemeenten waar minder dan 20 procent van de raadsleden vrouw is, maar het college wel voor 50 procent of meer uit vrouwen bestaat.

Figuur 3: Percentage vrouwelijke wethouders naar percentage vrouwelijke raadsleden

Figuur 3 is een illustratie dat veel vrouwelijke raadsleden niet automatisch samengaan met veel vrouwelijke wethouders. Ook onder de gemeenten die relatief veel vrouwen in de gemeenteraad hebben is er nog werk aan de winkel om het streven van minister Ollongren te halen voor minimaal 40 % vrouwelijke wethouders.

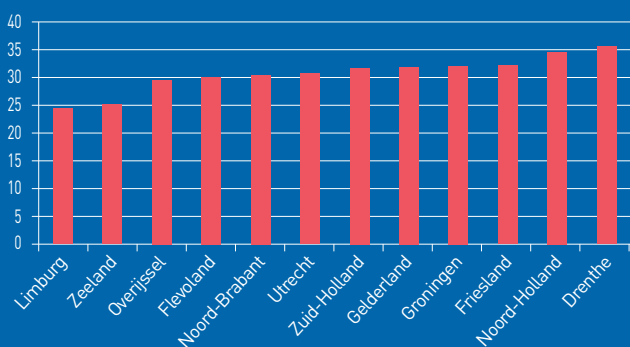
Verschillen naar provincies

De samenstelling van de gemeenteraden verschilt ook per regio. In de figuren hieronder wordt gekeken naar het percentage vrouwelijke raadsleden en wethouders per provincie.

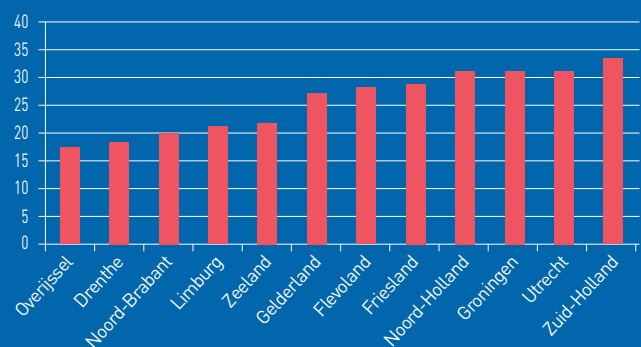
Figuur 4 laat zien dat er in Limburg en Zeeland de minste vrouwen in de gemeenteraden zitten. In Noord-Holland en Drenthe zitten de meeste vrouwen in de raad.

Figuur 5 toont het percentage vrouwelijke wethouders per provincie. Het valt op dat de provincies die het goed doen met het percentage vrouwelijke raadsleden het niet automatisch ook goed doen als het gaat om vrouwelijke wethouders. Drenthe, die het hoogste percentage vrouwelijke raadsleden heeft, scoort een na laatste als het gaat om vrouwelijke wethouders. Overijssel en Drenthe hebben het laagste percentage vrouwelijke wethouders, Zuid-Holland het hoogste percentage.

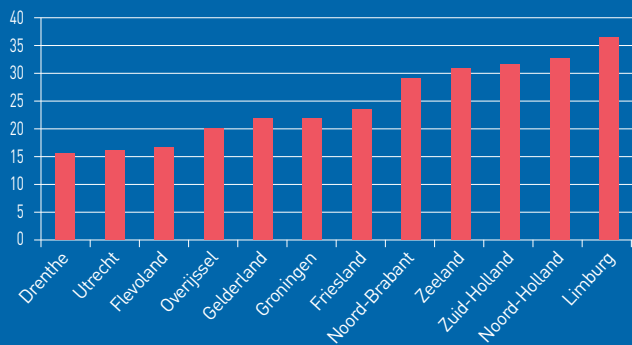
Figuur 4: percentage vrouwelijke raadsleden naar provincie

Figuur 5: percentage vrouwelijke wethouders naar provincie

Figuur 6: percentage vrouwelijke burgemeesters naar provincie

Figuur 6 toont het percentage vrouwelijke burgemeesters per provincie. Het is opvallend dat het hoogste percentage vrouwelijke burgemeesters te vinden is in Limburg, terwijl Limburg het laagste scoort op het percentage vrouwelijke raadsleden, en vier na laatste als het gaat om vrouwelijke wethouders. In Drenthe, Utrecht en Flevoland zijn relatief gezien de minste burgemeesters vrouw.

Conclusie

Het is duidelijk dat er iets moet veranderen om na de volgende gemeenteraadsverkiezingen tussen de 40 en 60 procent van de functies in de politiek en het openbaar bestuur door vrouwen te laten vervullen, zoals nu het streven is van minister Ollongren. In het grootste gedeelte van de gemeenten is er nog geen balans tussen mannen en vrouwen in de lokale politiek.

De analyses in dit essay wijzen op verschillende patronen. De politieke kleur van gemeenten heeft invloed op de man-vrouw verhoudingen binnen gemeenteraden, wat de aandacht trekt naar de politieke partijen en hun invloed op de samenstelling van de lijst, en vervolgens hun invloed op de samenstelling van de gemeenteraad. In grotere gemeenten zitten relatief meer vrouwen in de gemeenteraad en zitten relatief meer vrouwen in het college, maar de invloed van de grootte van de gemeente is niet eenduidig. Er zijn namelijk genoeg kleinere gemeenten met relatief veel vrouwen in de gemeenteraad en in het college, en genoeg grotere gemeenten met relatief weinig vrouwen in de gemeenteraad en in het college.

Een betere balans tussen mannen en vrouwen in de gemeenteraden gaat niet automatisch samen met een betere balans in het college. Dit vestigt de aandacht op de doorstroom van raadsleden naar het wethouderschap. Hoe kan het dat er gemeenten zijn waar meer dan 40 procent van de gemeenteraad vrouw is, maar waar geen enkele vrouw in het college zit? Tenslotte heb ik gekeken naar regionale verschillen door percentages vrouwelijke raadsleden, wethouders en burgemeesters te presenteren per provincie. Hier valt op dat er grote verschillen zijn tussen provincies. Ook valt op dat een goede balans in gemeenteraden niet hoeft te betekenen dat er

ook een goede balans is in de colleges in een provincie, of dat er relatief veel vrouwelijke burgemeesters zijn.

De verhouding tussen de percentages vrouwelijke raadsleden en vrouwelijke wethouders en de regionale verschillen roepen nieuwe kennisvragen op die relevant kunnen zijn voor het beleid:

- Wat verklaart regionale successen in man-vrouw verhoudingen? Spelen bijvoorbeeld de provincie of regionale netwerken hierin een rol?
- Hoe verloopt de doorstroom van vrouwelijke raadsleden naar het wethouderschap? Waarom zijn er gemeenten met veel vrouwen in de raad maar met weinig, of zelfs geen, vrouwelijke wethouders?

In dit essay gaf ik een overzicht van de man-vrouw balans van alle gemeenten samen en identificeerde ik enkele patronen. Nu weten we in hoeveel gemeenten er nog werk aan de winkel is. In het andere essay in deze bundel ga ik aan de hand van interviews dieper in op mogelijke verklaringen voor de verschillen in man-vrouw balans tussen gemeenteraden. De ervaringen van vrouwelijke raadsleden worden hier ook gesproken, net als de motieven om te stoppen met de politieke functie. Deze interviews geven inzicht in de cijfers zoals deze in dit essay zijn gepresenteerd, en helpen ons om te zoeken naar oplossingen om de man-vrouw balans in de lokale politiek te verbeteren.

'Eerste vrouwen' in de politiek

- 1918 Suze Groeneweg (SDAP), Tweede Kamer
- 1919 Mathilde Haan (RK kiesvereniging), gemeenteraad Roermond
- 1919 Roosje Stel-Vos (CPH), Provinciale Staten Groningen
- 1953 Anna de Waal (KVP), staatssecretaris voor Onderwijs, Kunsten en Wetenschap
- 1956 Marga Klompé (KVP), minister voor Maatschappelijk Werk
- 1974 Tineke Schilthuis (PvdA), Commissaris van de Koningin in Drenthe
- 1982 Voor het eerst meer dan één vrouwelijke minister in het kabinet: Neelie Kroes (VVD), Verkeer en Waterstaat, en Eegje Schoo (VVD), Ontwikkelingssamenwerking
- 2004 Neelie Kroes (VVD), Eurocommissaris namens Nederland, portefeuille Mededinging